

Täiskasvanuharidus ideekiirendis

Autor: Heleriin Jõesalu, Eesti Rahvaülikoolide Liit

Fotod: Kertu Eensaar, ETKA Andras

4. detsembril täitus Tartu Loomemajanduskeskus ligi 60 täiskasvanuga, sest nagu ütleb ürituse nimigi, toimus seal „**Ideekiirendi: Ainult täiskasvanutele!**”. Kohal oli nii koolitajaid, täiskasvanute gümnaasiumite ja kutseõppeasutuste esindajaid, õpetajaid, koolijuhte, koolitusspetsialiste, valdkondlike esindusorganisatsioonide eestvedajaid ja kohalike omavalitsuste esindajaid. Need teotahtelised ja valdkonna käekäigust hoolivad inimesed keerasid käised üles ja asusid asja kallale.

Mida nad siis ikkagi tegema hakkasid?

Ideekiirendi: Ainult täiskasvanutele! oli koosloomel põhinev ühepäevane intensiivne arendusüritus, kus igaüks sai võimaluse osaleda, et aidata kaasa lahenduse leidmisele mõnele täiskasvanuhariduse valdkonna edendamiseks seotud probleemile või kitsaskohale. Inspiratsiooni selletaoliste sündmuste korraldamiseks saadi sotsiaalsetest häkatonidest, mille eesmärk ongi just mitmetahuliste ja keerukate probleemide lahendamine, mida mõjutavad erinevad osapooled ning mille lahendamiseks on vaja nutikust ja oskuslikku koostööd. Seeläbi hoogustatakse innovatsiooni ja sotsiaalset disaini.

Ka täiskasvanuhariduse valdkonnas jagub selliseid väljakutseid. Juba ainuüksi koolitusmaastik on kirju, kuid täiskasvanuhariduse valdkond on veelgi mitmetahulisem.

Täiskasvanuõpe on seotud nii formaalõppega (üld-, kutse- ja kõrgharidusega) kui ka mitteformaalse ja informaalse õppega (koolituste, õpitubade, iseõppimisega). Olulised teemad on muu hulgas õppedisain ja -kvaliteet, koolitajate professionaalne areng ning õppijate vajadused. Tööd ja arendustegevust selles valdkonnas jagub küllaga!

Kertu Eensaar, ETKA Andras

Sellest tulenevalt oli korraldajate rõõm suur, kui kokku laekus 16 teemat/ideed. Nendest 14 avati meeskondade komplekteerimiseks ja koosloomepäevaks sai vajaliku arvu meeskonnaliikmeid kokku kaheksa teemat.

Millised teemad laekusid?

Päeva jooksul arutasid meeskonnad järgmistel teemadel.

- 👉 Kes on Tallinna Rahvaülikooli järgmine sihtgrupp, kelleni me veel ei ole jõudnud?
- 👉 Gümnaasiumi ettevalmistuskursus õppimiskohustuse ega ületanud madala haridustasemega inimestele.
- 👉 Psühhohariduse kursus madala haridustasemega õppijatele.

- 👉 Mittestatsionaarse õppevormi juhtide ja õpetajate arenguseminarid.
- 👉 Positiivse õppimiskogemuse loomine hariduses mitteosalejatele (rahvaülikoolide potentsiaali kasutamine).
- 👉 Täiskasvanute vaimse tervise ja teadvelolekuoskuste toetamine andragoogiliste meetodite abil.
- 👉 Koolituste järjepidevuse ja kvaliteedi tagamine (kutseõppeasutuste pakutavatel täienduskoolitustel).
- 👉 Kuidas saada koolitusgruppidesse rohkem mehi?
- 👉 Kuidas jäävad väikesed koolitusega tegelevad ühingud ja õpiringid ellu?
- 👉 Kutsestandard & oskusprofiil.
- 👉 Võru valla TÄISKÄIK (ehk arenguprogramm "Täiskäik").

Kuidas see kõik ikkagi toimus?

Nagu juba alguses viidatud, oli koosloome eesmärk leida lahendus mõnele keerulisele ja/või mitme osapoole kokkuleppeid eeldavale probleemile/väljakutsele, mis vajab osapoolte vahelist arutelu. Mitte igasugune arutelu ei pruugi alati viia lahenduseni. Koosloome protsessis on palju vabadust ja alatasa juhtuvad imedki, kuid juhuse hooleks ei saa kõike jätta.

Päeva õnnestumiseks hoidis fookust ja tempot moderaator Mai Timmi (Kasvulava OÜ), kes on ühtlasi metoodika (sh töölehtede) autor ja kelle ülesanne oli ka mentorite suunamine. Meeskondade töölaudadele jõudis kokku kolm töölehte, millest igaühel on protsessis kindel koht:

- 👉 alustati probleemi uurimisest ja soovitud tulemuse sõnastamisest;
- 👉 edasi liiguti lahenduste väljatöötamise juurde;
- 👉 arutelu aitas kokku võtta tegevusplaani koostamine.

Mentoritel oli samuti oma roll. Nende nõu võis, aga ei pidanud kuulda võtma, kuid üks sai selgeks – ikka suutsid nad oma küsimustega meeskondade mõtteragina tulemuse kahtluse alla seada. Seda ei teinud mentorid aga üldse sellepärast, et nad teema vajalikkusse või meeskonna võimekusse ei usuks – vastupidi, nende eesmärk oli küsimustega testida meeskonnas arutatu vettpidavust ja toetada lahenduseni jõudmist. Nii said üldjuhul argumentid tugevamaks ja meeskond enesekindlamaks. Ja mis veel hästi oluline, nad püüdsid alati veenduda, et osalejad ei hakkaks lahendama kellegi teise probleeme – lahendada saab ikka seda, millesse saame ise panustada.

Seesugune koosloome formaat võimaldas kokku tuua erinevad osapooled, keda köidavad just kindlad välja pakutud täiskasvanuhariduse teemad. Oluline nüanss on aeg ja ruum selliste arutelude jaoks. Tegeleda ligi kuue tunni jooksul süsteemselt ja läbimõeldult ühe teema arendamisega on suur privileeg. Seda aega targasti kasutades avarduvad igaühe

vaated isiklikul tasandil, edenetakse meeskonnana ja panustatakse märkimisväärselt teema arendamisesse.

Ideekiirendi päevajuht Mai Timmi (Kasvulava OÜ)

Ideekiirendi: Ainult täiskasvanutele! mentorid olid **Erkki Peetsalu** (4+1 Ideejuhid), **Terje Haidak** (TalTech), **Merlin Tatrik** (Riigikantselei) ja **Siim Pütsepp** (4+1 Ideejuhid).

Kuidas see kõik lõppes?

Kolme töölehega siiski protsess ei piirdunud. Kogu intensiivne mõttetöö

tuli kolmeminutiliseks ettekandeks vormistada ja aega oli selleks väga vähe. Ja juba saigi kell 16.45 ning saali sisenesid sõbraliku žürii liikmed. Sellel hetkel selgus, et puudust ei ole ka auhindadest, kuid tegelikult olid kõik juba võitnud.

Sõbraliku žürii mõte ei olnud ideid paremuse järjekorda sättida – arvestades lahatud teemade eripalgelisust ei olnukski see võimalik. Küll aga oli nende eesmärk ära kuulata, küsida küsimusi ja suunata tegudele.

Žürii ülesandeid täitsid **Sigrid Ester Tani** (Haridus- ja Teadusministeerium), **Merlin Tatrik** mentorite esindajana ja **Kai Klandorf** (Riigikantselei). Nende ülesanne oli ka ära tunda, milline auhind millise meeskonna tööle enim võiks hoogsu anda.

Oli inspireeriv õhtupoolik, kuulates meeskondade ajuraju tulemusi – kuidas saada Eesti inimesed koolitustel osalema, kuidas kujundada kvaliteetne ja õppija jaoks positiivne õpikogemus ning toetada neid õppijaid, kes vajavad rohkem tuge. Nagu näha, siis jõuab isegi ühe intensiivse päevaga probleemipüstitusest konkreetse tegevuskavani. Jõudu kõigile ideede elluviimisel!

Sigrid Ester Tani, Haridus- ja Teadusministeerium

Auhindadena jagati välja konsultatsioonid

- Jaan Apsiga mõjuhindamise teemal;
- Daniel Kotsjubaga sotsiaalse disaini teemal;
- Mai Timmi ja meeskonna valitud mentoriga täiskasvanuhariduse valdkonna edendamise teemal.

Auhinnad jagunesid järgmiste teemade vahel:

- mõjuhindamise konsultatsiooni võitis meeskond, kes arutas teemal „**Psühhohariduse kursus madala haridustasemega õppijatele**”;
- sotsiaalse disaini konsultatsiooni võitis meeskond, kes arutas teemal „**Võru valla TÄISKÄIK**”;
- täiskasvanuhariduse valdkonna edendamise konsultatsiooni võitis meeskond, kes arutas teemal „**Positiivse õppimiskogemuse loomine hariduses mitteosalejatele (rahvaülikoolide potentsiaali kasutamine)**”.

Mida osalejad päevast arvasid?

Olen väga rõõmus, et sain võimaluse osaleda sellisel kogukondlikul arutelul. Märkimisväärne ja tõeline osalejatest lähtuv lähenemine oli ideekiirendi algfaas, et teemasid said välja pakkuda täiskasvanuhariduse praktikud ise. See tagas, et kohale tuldi idee pärast, mille suhtes on osalejatel kirm või hoolimine. Kohapeal jagus korraldajatel detailideni tähelepanelikkust nii ruumis meeolu loomisel mõnusate lauavalgustitega kui ka osalejate füüsiliste ja vaimsete vajaduste eest seismisel. Kvaliteedi tagas mentorite kaasamine, kes grupi mõtteragina vahele vajaliku alternatiivse vaate või uuest vaatevinklist läbi mõtlema panevaid küsimusi esitasid. Kasvulava koostatud töölehed aga andsid arutelule vajaliku raamistiku ja sellega said osalejad lisaks ideede arendamisele oma tööriistakasti ka uue meetodika. Õpetlik oli nii oma grupi idee edasiarendamine kui ka teiste rühmade esitluste kuulamine. Olen väga tänulik korraldajatele ja kõigile osalejatele palju uusi mõtteid andnud koosloomepäeva eest! Loodan, et selliseid praktikakogukonna koosloomepäevi tuleb veel!

Kadi Kass (Tartu Ülikooli kogukonnatöö nooremteadur ja EPALE saadik)

Oli huvitav päev. Meetod toimis, ühe päevaga genereeriti mitmed probleemilahendused täiskasvanuhariduses. Edaspidi võiks olla selgemini sõnastatud eesmärk, tulemuste kasutamine ja konkreetne koosloomepäev(ade) edasine tegevuskava. Ehk sobiks keskenduda ühele või kahele täiskasvanuhariduse valdkonnale, et huvigruppidel oleks rohkem probleemilahendusi, nende arutelu ja ka võrdlemist. Kogu päeva jooksul võiks mentor olla nn oma grupiga, et suunata mõtete fokusseerimist. Järgmisel koosloomepäeval sooviks kuulata gruppide tegevuste arengut ja kavandada järgmisi samme.

Sirje Ideon, Rapla Käsitöö- ja Kunstiseltsi liige

Koosloomepäeval osalemine andis mulle võimaluse saada kokku teistest kutsekoolidest täiskasvanute täienduskoolitustega tegelevate kolleegidega ja struktureeritult arutada õppekavade kvaliteedi järjepidevuse tagamise teemadel. Minu jaoks õigustas koosloomepäev oma nime tänu kovichiooni meetodika kasutamisele, mis aitas hoida vestluse fookust tänu kindlatele arutelu etappidele konkreetse aja jooksul ja etteantud küsimustele. Kõige silmiavavam arutelüküsimus oli "Mis täna toimib juba hästi?". Siit koormus välja niivõrd palju praktikaid, mis ühes koolis on juba harjumuspärased, ent teise kooli vaatest aga täiesti uued. Rikastavad olid mentorite soovitusel kui ka ühisringis päeva algus, vaheetapid ja päeva kokkuvõtmine pich'idega. Päeva lõpuks sai paika konkreetne plaan regulaarselt omavahel kohtuda ja jagada nii online kohtumiste kui üksteise koole küllastades parimaid praktikaid, kui ka koos kavandada jõustuvaid seadusemuudatusi. Päev andis inspiratsiooni, jõudu ja indu!"

Allan Kaljakin, Tallinna Majanduskooli õppejuht

Kokkuvõtvalt, koosloomepäev on selleks korraks läbi, kuid meeskondades tekkinud arutelud elavad edasi. Ootusärevalt jääme lootma, et kuuleme veel ka tegudest! Üks on kindel, koosloomelises peitub kindlasti üks võti täiskasvanuhariduse valdkonna edendamiseks.

Korraldajatest

Ideekiirendi „**Ainult täiskasvanutele!**“ korraldamise võtsid koos ette **ETKA Andras** ja **Eesti Rahvaülikoolide Liit**, tegutsedes Haridus- ja Teadusministeeriumi strateegilise partnerluse raames ja toel. Päeva toimumist toetas ka rahastus Euroopa Sotsiaalfondi programmist „**Täiskasvanuhariduse arendamine ja mitteformaalsete õppimisvõimaluste pakkumine**“ (VÕTI).

Kasvulava OÜ ja 4+1 Ideejuhid

Koosloomepäeva ettevalmistust ja elluviimist toetasid metoodiku ja päevajuhina Mai Timmi (Kasvulava OÜ) ning mentoritena Erkki Peetsalu ja Siim Pütsepp. Nad on osa ettevõtmise **4+1 Ideejuhid** tuumikmeeskonnast, kuhu kuuluvad häkatonilaadseid sündmusi kõrgelt

hindavad eksperdid ja organisatsioonid. **4+1 Ideejuhid** aitavad luua, mõõta ja kaaluda organisatsioonide arenguideid vastavalt vajadustele disainitud häkatoni tüüpi koosloome üritustel. Nende kogemuste portfelli mahub juba ligi 17 ideesprinti ja loometalgut ühtekokku 120 meeskonnaga ning enam kui 1400 tundi mentortuge. Loe rohkem: <https://4pluss1.ee>.

Teemadest, mis koosloomepäevale laekusid

Esitatud teemade fookused olid eriilmelised ja iseloomustavad seeläbi hästi ka täiskasvanuhariduse valdkonna kirjususust. Kaks teemat töid nähtavale murekohti **täiskasvanute vaimses tervises**, seda nii täiskasvanutele üldharidusõpet pakkuvate haridusasutuste kui ka tööandjate seisukohast.

Vaimse tervise probleemidest on saanud üks peamisi põhjusi alustatud õpingute katkestamisel ja seega õpiteel edasi liikumisel. Samas on olemas elementaarsed n-ö psühholoogiategadmised, mille rakendamine aitaks igal inimesel olla paremini tasakaalus ja leevendada esmast ärevust enne, kui sellest kujuneb tõsisem probleem. Nende teadmiste ja oskuste olemasolu aitaks inimesel ka oma õpingutega tulemuslikumalt toime tulla.

Teema esitajad: Marika Kaasik ja Mariana Jürimäe, Tartu Täiskasvanute Gümnaasium

Täiskasvanud, eriti tippjuhid ja suure töökoormusega spetsialistid, kogevad sageli stressi ja läbipõlemist, kuid nende jaoks on tõenduspõhiste ja praktiliste vaimse tervise toetamise programmide kättesaadavus piiratud. Kuigi on olemas palju teooriaid ja praktikaid, mis võiksid aidata, jääb nende rakendamine ja igapäevaellu integreerimine sageli keeruliseks või aeganõudvaks. Ühtlasi on väga vähe teadlikkust nende praktikate kasuteguritest.

Teema esitaja: Piret Maiberg-Nõu, Mindfulness coaching OÜ

Kutseõppeasutuste täienduskoolituse spetsialistid panid seljad kokku ja võtsid arutelul fookusesse nende pakutavate **koolituste järjepidevuse ja kvaliteedi tagamise**.

Koolituste järjepidevus on oluline, kuna tagab selle, et õppekavade ja koolitusprogrammide arendamine ei peatu ja arvestab pidevalt muutuvate tööturu nõudmiste ja õppijate vajadustega. Täiskasvanuhariduse kvaliteedi tagamine eeldab läbimõeldud lähenemist õppekavade ja meetodikate kujundamisel. Lisaks vajalike ressursside olemasolu ja tugevate koostööpartnerite võrgustikku. Kuidas luua kvaliteetne ja kestlik süsteem täienduskoolituste läbiviimiseks?

Teema esitajad: Ade Sepp, Kuressaare Ametikool ja Sirje Pauskar, Pärnumaa Kutsehariduskeskus

Meeskonnana olid kohal ka **täiskasvanute üldharidust** (ehk mittestatsionaarset õpet) **pakkuvate haridusasutuste juhid ja õpetajad**. Kuigi tihti räägime täiskasvanuhariduse kontekstis koolitustest ja koolitamisest, siis oluline osa on ka formaalõppel, et kõigil oleks olenemata vanusest võimalus pöörduda tagasi kooli ja lõpetada põhi- ja/või keskharidus.

Vähese haridusega (noorte) täiskasvanute õppimine ja õpetamine on koolitusmaastikul täiesti omaette valdkond. Ühelt poolt on tegemist üldharidusega, teiselt poolt aga täiskasvanuharidusega. Nii ongi väga oluline pakkuda koostöö- ja õppimisvõimalust just selles valdkonnas töötavatele inimestele.

Pärast täiskasvanute gümnaasiumite ümberkorraldamist on läinud kaduma varem väga hästi toimunud koostöö ning vastastikune kogemuste jagamine. On väga oluline taastada koostöö mittestatsionaarset õpet pakkuvate koolide vahel. Mida suurem on ekspertide kogemus, seda paremad on võimalused vähese haridusega täiskasvanute õppesse toomiseks ja nende toetamiseks.

Teema esitaja: Marika Kaasik, Tartu Täiskasvanute Gümnaasium

Kaks meeskonda võtsid teemad ette **vabahariduse** nurga alt. Kuigi kipume rohkem rääkima ja keskenduma tööalasele koolitusele, mis kahtlemata on ka oluline osa täiskasvanuharidusest, siis on Eesti täiskasvanutel võimalus osaleda ka vabahariduslikus koolituses. Vabahariduslik õpe on isiksuse arengut, loovust, ettevõtlikkust, kodanikuaktiivsust ja sotsiaalset sidusust toetav üldhariv täiskasvanud õppijatele avatud mitteformaalne õpe, ilma tööalaste kompetentside arendamise eesmärgita. Paraku ei osale suurem osa Eesti täiskasvanutest üldse täiskasvanuõppes – ei formaalõppes (kõrg- või kutsekoolis), tööalases koolituses ega ka vabahariduses.

Rahvaülikoolidel kui vabahariduse asutusel on suur potentsiaal luua positiivne õpikogemus õppijatele, kes on põhikoolis saanud pigem halva kogemuse. Eelkõige seeläbi, et puudub teadmiste tõestamise pinget ja õpitakse iseenda jaoks. Praegu käivad rahvaülikoolis, st vabahariduslikus õppes peamiselt kõrgharitud naised, kes jaksavad koolituse eest tasuda ja on saanud õppimisest hea kogemuse. Samas on Eestis sihtgrupe, kes ei osale elukestvas õppes, kuna nad on saanud põhikoolist halva õppimiskogemuse. Kuidas viia kokku riiklik eesmärk suurendada õppes osalemise osakaalu, ja rahvaülikooli potentsiaal?

Teema esitaja: Sigre Suurvarik, Tallinna Rahvaülikool (Eesti Rahvaülikoolide Liit)

Vabaharidus ei tähenda aga vaid võimalust meelepäraseks enesetäiendamiseks, selle eesmärk on toetada ka kogukondade ja laiemalt ühiskonna sidusust ning tugevdada demokraatiat. See annab täiskasvanule võimaluse õppida või arendada üldpädevusi, mis on vajalikud igas rollis ja eluetapis. Seega vabaharidust pakkuvatel ühendustel ja õpiringidel on olnud oluline roll Eesti kodanikuühiskonna edendamisel ja tugevdamisel.

Selliste ühingute rahastusvõimalused on järjest vähenenud ja on praegu peaaegu olematud.

Teema esitaja: Tõnu Ints, Avatud Hariduse Liit

Koolitusvaldkonna käekäik on väga palju seotud koolitajate ja nende professionaalse arenguga. Koosloomepäeval arutati ka täiskasvanute koolitaja kutsestandardi teemal, mis on muutuste tuules.

Kutsega või kutseta? Kust king pigistab? Kas kutsestandard või oskusprofiil? Kes vastutab koolitaja oskuste eest? Kes maksab? Millised on uuendused kutsesüsteemi ülevõtmiseks? Kutse kasutajasõbralikkus ja kvaliteet? Eestis on käimas kutser reform, mille eesmärk on luua paindlikum kutsesüsteem.

Teema esitaja: Monica Marfeldt, ETKA Andras

Kuigi kohaliku omavalitsuse korralduse seadus ei kohusta omavalitsusi täiskasvanuhariduse valdkonna edendamise eest seisma, siis ometigi visioneerib iga omavalitsus targast ja ettevõtlikust elanikust. Samuti oleme ju suurema osa enda elust just täiskasvanud.

Mõistame, et Võru valla täiskasvanuharidus vajab suuremat tähelepanu ja kajastamist ka Võru valla arengukavas. Nii nagu mujalgi Lõuna-Eestis, on ka Võru vallas elanike keskmine vanus kõrge ja tööga hõivatus suhteliselt madal. Inimesed vajavad täiendõpet ja ümberõpet, mõningal juhul ka karjääripöoret. Oleme täheldanud, et pidevat täiendamist vajavad nii töötajate kui ka töötajate digioskused. Enam ei piisa varem õpitud oskustest, et tänapäeva ühiskonnas erinevatel ametikohtadel toime tulla.

Teema esitaja: Siiri Konksi, Võru Vallavalitsus

